

BOJ ZA KULTURO

V varnih večernih urah, ko se vesoljno slovenstvo spravljaja spat, je 1. aprila letos ljubljanska televizija predvajala portret Vlada Kozaka. Izpraševalec je bil Bojan Štih, v delu oddaje pa je nastopil tudi Vladimir Dedijer. Možje, predvsem oba Vladimirja, so v pičle pol ure natrosili celo vrsto spominov, ki zelo svojsko označujejo nekatere mejnike v jugoslovanski revoluciji. Kljub temu da parolam veliko ljudi ne verjame več, je oddaja – portret potrdila slogan, da revolucija še traja. Prav takšni ljudje, revolucionarji, ki ostanejo človeški in pošteni, so porok, da tudi potem, ko se večina navzame oblastniške države, revolucionarni duh ne zamre. Nastopajoča trojica je primer takšnih revolucionarjev, borcev do smrti, ljudi, ki jih občutek oblasti ne povampiri. Skratka, bili so in ostali so pošteni v sebi in do sebe.

Ne morem si pomagati, a neka misel Vlada Kozaka v tej oddaji mi bo ostala trajno v spominu. Ko ga je Bojan Štih vprašal, zakaj je pravzaprav tak, kot je, je Kozak obudil spomin na partizanske dni. V samoti in lepoti Dolomitov, v obroču nemškega in italijanskega uničevalnega stroja se je vprašal, zakaj se pravzaprav bori! In ni ga preblisnila najbolj pogosta misel, da se namreč bori za narod in za svetovno revolucijo, ampak si je odgovoril: borim se za kulturo! Kajti kultura ne uničuje – kultura je ohranjanje življenja, življenja nasploh!

Seveda so že davno minili časi, ko je ohranjanje življenja pomenilo ohranjanje golega življenja. Možje, kakršna sta Vlado Kozak in Bojan Štih, so vedeli, da je življenje še kaj drugega kot vdihavanje kisika in izdihavanje ogljikovega dioksida. Njihovo življenje je bilo tesno povezano z narodovo zgodovino in njegovo kmečko tradicijo. Zanje so bila polja, gozdovi, travniki in reke ideali lepote in osno-

va za življenje. Zato ni čudno, da sta industrializacija dežele in nasilna kolektivizacija kmečkega življa po končanem boju z okupatorjem med ljudi vnesli precej nezaupanja, med revolucionarje pa nesoglasja. O tem priča tudi navidez nepomembna, a vendar prva zaplemba kakšnega časopisa v novi Jugoslaviji. Ni naključje, da je bil to ravno Kmečki glas v uredniških rokah Vlada Kozaka.

Kozakov odnos do kmečkega vprašanja nas zelo hitro predstavi v naš čas. Kaj je industrializacija prinesla našemu ljudstvu? Ni dvoma, da se je življenjski standard dvignil precej visoko, da smo zasuti z vsakovrstno robo in materialnimi dobrinami, ki ljudstvo razveseljujejo in osrečujejo. Prav tako ni dvoma, da je ustvarjena podlaga za razvoj in potrošnjo duhovnih dobrin. Vsemu temu v brk pa je treba reči tudi to, da je ostalo kar nekaj belih lis na tem majhnem kosu zemlje. Industrializacija vseh ni pripegljala v zavidljivo razvitost. Pozabljeni v zaostalem kmetijstvu so ostali ljudje na Goričkem in v Halozah. Precej kmetov na Ptujskem polju ima neuporabne kleti zaradi dvignjene podtalnice, kar povzroča HE Zlatoličje. Dalje proti zahodu leži sredi žitnih polj monstrum in požiralec energije, ki se imenuje TGA Kidričevo. Industrializacija Bele krajine je domačinom primešala v vodo PCB, tako da so postali »strogo zaupni« in komaj ozdravljivi bolniki. Pogoltnost po energiji je pred leti pretila enemu najlepših biserov Slovenije, edinemu, kar imajo Tolminci: Trenti. Da ne govorimo o v nebo vpijočih napakah, kot so Mežiška dolina smrti ali iskanje rešitev v jedrski tehnologiji, ki naj bi na čarobnih krilih dvignila deželo iz vseh stisk. Ali naj pri tem naštevanju tokrat Šaleško dolino izpustimo?

Nasprotniki »zelenih« bodo lahko tudi to pisanje predstavili kot nestrokovni donesek v bitki proti neumni industrializaciji, proti elektrarnam, proti napredku! Pa ni tako! To je le glas proti kopičenju energetske neracionalne težke industrije, proti povečanju obstoječih virov energije. To je

borba za opremljanje elektrarn z največjo možno stopnjo varnosti, zaščite in čistoče. To je borba za razvoj biološko zdravega kmetijstva. To je borba za razvoj turizma. To je borba za koristno razmerje med kupovanjem tuje in uporabo lastne pameti. Skratka: to je borba za ohranjanje življenja, življenja nasploh!

Ali kakor je to kot svojo življenjsko črto vodnico označil Vlado Kozak: To je borba za kulturo.